

Zbigniew Anculewicz

Wystawy w Domu "Gazety Olsztyńskiej"

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 479-480

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zbigniew Anculewicz

Wystawy w Domu „Gazety Olsztyńskiej”

Inicjatywa odbudowy zniszczonego przez Niemców we wrześniu 1939 r. budynku „Gazety Olsztyńskiej” zrodziła się w 1986 r., kiedy to obchodzono jubileusz stulecia powstania pisma Liszewskiego i Pieniężnego. Wówczas to powołano Społeczny Komitet Odbudowy Domu „Gazety Olsztyńskiej”. Decyzja w sprawie jego zarejestrowania zapadła 4 maja 1987 r. W skład Komitetu weszli przedstawiciele ówczesnych władz politycznych i administracyjnych miasta, redaktorzy współczesnej „Gazety Olsztyńskiej”, dyrektorzy instytucji kulturalnych oraz córki ostatniego wydawcy Seweryna Pieniężnego. Przewodniczącym komitetu został Władysław Ogrodziński.

Wiosną 1988 r. rozpoczęto prace budowlane, a 9 listopada tegoż uroczyste wmurowano akt erekcyjny. Oddanie obiektu do użytku planowano na 1 września 1989 r., w pięćdziesiąt rocznicę wybuchu II wojny światowej. Ostatecznie w dniu tym, wobec niedokończenia prac budowlanych, odbyła się jedynie uroczystość „przywrócenia na dawne miejsce siedziby wydawnictwa »Gazety Olsztyńskiej«”. Po wielu kontrowersjach co do przeznaczenia odbudowywanego obiektu ostatecznie stał się on siedzibą oddziału Muzeum Warmii i Mazur.

Otwarcie muzeum nastąpiło 26 czerwca 1992 r. Na ten dzień przygotowano trzy wystawy. Pierwsza poświęcona została dziejom „Gazety Olsztyńskiej” w latach 1886—1939, druga — historii prasy polskiej i polskojęzycznej ukazującej się na terenie Prus Wschodnich w latach 1718—1939, trzecia przedstawia Olsztyn w fotografii z przełomu wieków XIX i XX.

Koncepcja trzech wystaw, które stanowią pewną całość, generalnie nie budzi zastrzeżeń. Chciano pokazać publiczności olsztyńskiej, i nie tylko, samo miasto w takim kształcie, jaki miało w okresie istnienia „Gazety Olsztyńskiej”, jak też dzieje tej zasłużonej gazety na tle ruchu prasowego lat 1718—1939. Dzieje polskiej i polskojęzycznej prasy w Prusach Wschodnich i „Gazety Olsztyńskiej” ukazano poprzez prezentację fotografii twórców tejsze prasy, ich współpracowników, redaktorów odpowiedzialnych, samych winięt tytułów prasowych oraz fragmentów artykułów zamieszczonych na ich łamach. Spowodowało to, iż widz, nawet ten nie zainteresowany dziejami prasy, wynosi po jej obejrzeniu sporo wiedzy, która została mu przedstawiona w sposób jak najbardziej komunikatywny.

Trzeba jednak stwierdzić, że po dokładnym obejrzeniu wystawy rodzą się u bardziej wnikliwego odbiorcy pewne pytania i wątpliwości. Zasadniczą wątpliwość budzi sposób ukazania poprzez zbiór najróżniejszych fotogramów roli, jaką ta prasa odegrała w życiu publicznym mieszkańców Warmii, Mazur i Powiśla. Bez pokazania w skali przede wszystkim ilościowej tytułów prasy niemieckiej, wysokości jej nakładów, liczby prenumeratorów — nie można spełnić tego zadania. Ukazanie właśnie tego problemu uwiarygodniłoby tę interesującą wystawę. Zastrzeżenia budzą również takie drobiazgi, jak: prezentacja ręcznej maszyny drukarskiej, która nie jest ani oryginałem, ani wierną kopią maszyny służącej

w owym okresie do odbijania egzemplarzy „Gazety Olsztyńskiej”, „Mazura” itp., czy też swoisty kącik kultury materialnej czytelników prasy. Te wtręty ekspozycyjne, wydaje się, w jakimś stopniu rozbijają całość wystawy i niewiele mówią o warunkach materialnych ówczesnych odbiorców „Gazety Olsztyńskiej” i innej prasy ukazującej się na terenie byłych Prus Wschodnich.

Natomiast cenną inicjatywą Muzeum Warmii i Mazur jest wydanie trzech, skromnych objętościowo, książeczek poświęconych polskiej prasie w latach 1718—1939. Są to: „*Gazeta Olsztyńska*” w latach 1886—1939 pióra Andrzeja Staniszewskiego, *Prasa polska na Warmii i Mazurach 1718—1939* autorstwa Małgorzaty Strzyżewskiej i *Prasa Warmii i Mazur w latach 1945—1989* Bohdana Łukaszewicza. Te trzy książeczki nie aspirują do miana opracowań historyczno-prasowych, są raczej swoistymi przewodnikami, których celem jest usystematyzowanie wiedzy na temat dziejów prasy na Warmii i Mazurach w latach 1718—1939. W sposób przystępny, komunikatywny, bez zbędnego aparatu naukowego, autorzy tych opracowań przedstawili zarówno twórców, redaktorów, współpracowników, zarys dziejów gazet i czasopism, a także ich zakres tematyczny. Ilustracje przedstawiające fotografie redaktorów najbardziej zasłużonych dla tych wydawnictw, winiety pism, fotogramy pierwszych kolumn gazet i czasopism, a także artykułów, mówiących o walce zespołów redakcyjnych o język i mowę polską, stanowią nierozzerwalną całość z tekstem pisanym. Niekiedy nawet fotogram jest ważniejszy niż sam tekst literacki.

Całość — zarówno wystawa, jak i omówione książeczki — mówi wiele o historii Warmii, Mazur i Powiśla w latach 1718—1989, stanowi znakomity materiał metodyczny do przeprowadzenia lekcji historii dotyczącej dziejów regionu na przestrzeni wieków. Może też się stać pretekstem do dyskusji wśród młodzieży nad rolą, jaką pełniła i jaką powinna pełnić prasa w regionach pogranicza, w których ścierają się kultury różnych grup etnicznych.